

«ΕΝΑΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ...»

Ο ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΙΧΑΜΕΝΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

ΜΕΡΟΣ 3ο: ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΤΗΝ «ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ» ΣΤΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΤΟΥ ΚΑΝΤΑΦΙ

Το έχουμε ξαναπεί: η Αριστερά μάς προκαλεί συχνά μια υγιέστατη τάση προς εμετό. Βλέπουμε αφίσες που λένε «αλληλεγγύη στο τάδε και στο δείνα κράτος» και σαν τίμιοι αντικρατιστές λέμε ότι κάτι δεν πάει καλά. Και όπως συμβαίνει με διάφορα από όσα κάνει η αριστερά που δεν τα καταλαβαίνουμε, τείνουμε να αντιμετωπίζουμε αυτή την πρακτική των αριστερών σαν κάποιο περίεργο κουσούρι. Στην καλύτερη τους αντιμετωπίζουμε ως γραφικούς «που δεν έχουν να ασχοληθούν με τίποτα καλύτερο». Στη χειρότερη παρασερνόμαστε μαζί τους στη συζήτηση για το αν και πόσο δίκιο έχουν, για το αν και πόσο επαναστατικό είναι το κράτος που υποστηρίζουν αυτή τη φορά. Και στις δύο περιπτώσεις τους υποτιμάμε τρομακτικά. Γιατί ο αριστερός τριτοκοσμισμός δεν έχει να κάνει ούτε με γραφικές ούτε με λανθασμένες ιδέες. Έχει να κάνει με κρατικές πολιτικές.¹

Ένα παράδειγμα τριτοκοσμισμού από τα πολλά που παραμένουν ανεξερεύνητα είναι η παλιά ελληνολιβυκή φιλία (που μας άφησε χρόνους πριν λίγα χρόνια). Μέχρι πρότινος η Λιβύη βρισκόταν υπό τον έλεγχο ενός τύπου που πλέον δεν τον θυμάται κανείς. Του συνταγματάρχη Μουαμάρ Καντάφι. Το τελευταίο που ακούστηκε για πάρτη του είναι ότι έφαγε κάτι σφαίρες στο κεφάλι. Μετά όλοι τον ξέχασαν. Τα σχεδόν πενήντα χρόνια που διοικούσε τη Λιβύη και που αποτέλεσε έναν από τους ισχυρότερους άνδρες της Μεσογείου σβήστηκαν από τη μνήμη όλων μας. Ειδικά στην Ελλάδα, οι πρώην φίλοι του σφύριζαν αδιάφορα, λες κι ο συνταγματάρχης δεν υπήρξε ποτέ. Από το 2011 και μετά, αφότου δηλαδή ο πανίσχυρος ηγέτης της Λιβύης έπαψε να μας κάνει παρέα στον κόσμο των ζωντανών, έμεινε στην ιστορία ως στυγνός δικτάτορας. Μέχρι τότε όμως, τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά.

Η «ΑΜΕΣΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ» ΠΟΥ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΑΜΕΣΗ, ΟΥΤΕ ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Μέχρι το 1969 τη Λιβύη κυβερνούσε ο βασιλιάς Ιντρίς. Τότε ο νεαρός συνταγματάρχης Μουαμάρ Καντάφι έκανε πραξικόπημα και πήρε την εξουσία. Έμελλε να την κρατήσει 42 χρόνια. Από την αρχή της δικτατορίας του, ο Καντάφι κατέστησε σαφές ότι δεν αστειεύεται. Εκτέλεσε άφθονους αντιφρονούντες τόσο εντός όσο και εκτός συνόρων. Οι δημόσιοι απαγχονισμοί έγιναν καθημερινό φαινόμενο. Τα «Γραφεία του Λαού» που ίδρυσε για να αντικαταστήσει τις πρεσβείες του σε διάφορες χώρες αρχικά προορίζονταν για τον έλεγχο των Λίβυων μεταναστών και την αστυνόμευση των αντιφρονούντων.² Φημολογείται πως πάνω από 10% των Λίβυων δούλεψε στις υπηρεσίες πληροφοριών του καθεστώτος Καντάφι. Το 1984, μια διαδήλωση Λίβυων αντιφρονούντων στο Λονδίνο, μόλις έφτασε στη λιβυκή πρεσβεία δέχτηκε ριπές από Καλάζνι-

κοφ, είχε νεκρούς και τραυματίες. Από το 1980 ως το 1987 η Διεθνής Αμνηστία αναφέρει τουλάχιστον 25 δολοφονίες Λίβυων αντιφρονούντων που βρίσκονταν εκτός Λιβύης.³ Μια δολοφονία μάλιστα έλαβε χώρα και στην Αθήνα. Ας μη μιλήσουμε καν για το τι γινόταν εντός Λιβύης.

Προς τα έξω ο Καντάφι παρουσίαζε το καθεστώς του, τη «Λιβυκή Λαϊκή Τζαμαχίρια», ως σοσιαλιστικό. Συνέγραψε μάλιστα το λεγόμενο «Πράσινο Βιβλίο», κατά το «Κόκκινο Βιβλίο» του Μάο, όπου περιέγραφε το πολιτικό του πλάνο για τη σοσιαλιστική κοινωνία. Με «επαναστατικά» επιχειρήματα δικαιολογούσε και την εξόντωση των πολιτικών του αντιπάλων. Όπως έλεγε: «Δεν υπάρχει λόγος για αγώνα στη λαϊκή κοινωνία. Δεν υπάρχει λόγος οι εργάτες να απεργήσουν όπως συμβαίνει στις άλλες χώρες του κόσμου που δεν είναι Τζαμαχίρια». ⁴ Για την ευρωπαϊκή αριστερά, ο Καντάφι ήταν ένας μεγάλος σοσιαλιστής. Διοργανώνονταν διεθνή συνέδρια όπου εξέχουσες αριστερές προσωπικότητες συζητούσαν πάνω στην «κοσμοθεωρία του Πράσινου Βιβλίου». ⁵ Την ίδια στιγμή στο εσωτερικό της Λιβύης όλοι μιλούσαν για την «Πράσινη Τρομοκρατία».

Στην Ελλάδα, η αριστερά και η άκρα αριστερά έσταζαν μέλι για τον δικτάτορα. Οι ακροαριστερές εφημερίδες, εκτός από το να στηρίζουν δημόσια το καθεστώς της Λιβύης, συχνά δημοσίευαν αυτούσια τα διαγγέλματα της «επαναστατικής κυβέρνησης της λιβυκής τζαμαχίριας». ⁶ Ο Ριζοσπάστης αποκαλούσε τον Καντάφι «προοδευτικό αξιωματικό», το πραξικόπημά του «ιστορική νίκη της επανάστασης του λιβυκού λαού» και ανέλυε τα μεγάλα έργα, την αναδιανομή της γης, τη χειραφέτηση της γυναίκας και διάφορα άλλα τίγκα επαναστατικά που πέτυχε το λιβυκό κράτος. ⁷ Υπήρχαν ακροαριστερές οργανώσεις που έβαζαν τα στελέχη τους να πουλούν το «Πράσινο Βιβλίο». Φυσικά δεν έλειπαν και πορείες στην αμερικανική πρεσβεία με πικέτες που απεικόνιζαν τον Καντάφι. ⁸

Μεγάλες μορφές της αριστεράς, όπως ο Μ. Ράπτης (Πάμπλο) που τον συναντήσαμε και στην περίπτωση της Αλγερίας έλεγε για τον Καντάφι τα εξής:

Ο Καντάφι έχει εντυπωσιαστεί από το πείραμα της αθηναϊκής δημοκρατίας και θα ήθελε να το μεταφυτεύσει στη χώρα του. Κόμματα, εκλογές, κοινοβούλιο, φυλές, αιρέσεις, κλπ δεν έχουν πια λόγο στη χώρα που κάθε εξουσία προέρχεται άμεσα απ' το λαό. ⁹

Την ίδια περίοδο, την ίδια ακριβώς γνώμη είχε και ο πιο γνωστός «σοσιαλιστής» της μεταπολιτευτικής περιόδου, ο Α. Παπανδρέου:

Ο στρατός [στη Λιβύη] δεν θα έχει καμιά ανάμειξη στην πολιτική. Καταργούνται τα κόμματα. Κι αυτό αποτελεί υλοποίηση της απόφασης του Επαναστατικού Συμβουλίου να προχωρήσει στην δόμηση μιας αταξικής κοινωνίας. Στόχος,

η άμεση δημοκρατία, με βάση την λειτουργία του Δήμου των [αρχαίων] Αθηναίων. Και θα 'πρεπε, νομίζω, να δούμε αυτή την πορεία σαν την πιο επαναστατική στις μέρες μας. ¹⁰

«Η πιο επαναστατική πορεία των ημερών μας», λοιπόν! Η ελληνική αριστερά προσπαθούσε να μας πείσει ότι η Λιβύη βάδιζε προς την αταξική κοινωνία (και μάλιστα με μια απόφαση) και ότι ο Καντάφι ήταν φαν των Αρχαίων Ελλήνων και της δημοκρατίας τους. Προφανώς οι «επαναστατικές πορείες» είναι δύσκολες, γι' αυτό και ο Καντάφι αναγκάστηκε να κρατήσει την εξουσία για σχεδόν μισό αιώνα.

«ΡΕ ΣΥ, ΓΙΑΤΙ ΛΕΜΕ ΤΑ ΙΔΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΕΞΙΟΥΣ;»

Την ίδια περίοδο βέβαια, οι αριστεροί δεν ήταν οι μόνοι φίλοι του Καντάφι στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, ο γνωστός φασίστας Κ. Πλεύρης μιλούσε κι αυτός με τα καλύτερα λόγια για τον Καντάφι. Ισχυρίζεται μάλιστα πως (επί χούντας) τον βοήθησε να φέρει εις πέρας το πραξικόπημά του:

Μας συνέφερε να επικρατήσει ο Καντάφι. Μία άλλη Στρατιωτική Επανάσταση ήτο ευπρόσδεκτος. Πράγματι η εισήγησίς μου εγένετο δεκτή. Αργότερον, όταν ο Καντάφι επληροφορήθη τα συμβάντα με εκάλεσε στην Λιβύην και συνητήτην μαζί του στην Τρίπολη. ¹¹

Η σχέση του Πλεύρη με τον Καντάφι παρέμεινε στενή για πολλά χρόνια, καθώς ανέλαβε να εκπροσωπεί ως δικηγόρος το λιβυκό δημόσιο στην ελληνική επικράτεια. Ο Πλεύρης μπορεί να είναι το πιο κραυγαλέο παράδειγμα ακροδεξιού φίλου του Καντάφι, αλλά δεν ήταν ο μόνος. Η φιλία με τον Καντάφι ήταν ένα σημείο εθνικής ενότητας. Όλο το πολιτικό φάσμα, από την άκρα δεξιά ως την άκρα αριστερά, κι από την αριστερή αντιπολίτευση του Παπανδρέου μέχρι την κυβερνώσα δεξιά του Κ. Καραμανλή έλεγε τα καλύτερα για το λιβυκό καθεστώς. ΠΑΣΟΚ και ΝΔ μάλιστα έκαναν διαγωνισμό για το ποιος από τους δύο ήταν πιο δραστήριος και έχτιζε καλύτερες σχέσεις με τον Καντάφι. ¹² Ακόμα και οι πιο γνωστές εφημερίδες φιλοξενούσαν τακτικά αφιερώματα για την «προσωπικότητα του Λίβυου ηγέτη». ¹³

Η βάση της αριστεράς, λοιπόν, διαδήλωνε με πικέτες που είχαν τη μούρη του Καντάφι, την ίδια στιγμή που μαζί τους συμφωνούσε ο Καραμανλής και ο Πλεύρης. Μεγάλο μέρος της δεν καταλάβαινε τίποτα. Όσοι δεν πείστηκαν από την κανταφολατρεία πήγαν σπίτι τους. Η ηγεσία, όμως, ήξερε πολύ καλά τι έκανε. Γιατί η φιλία με τον Καντάφι δεν ήταν θέμα ιδεολογίας. Ούτε οι αριστεροί τον αγαπούσαν επειδή ήταν σοσιαλιστής, ούτε οι δεξιοί επειδή ήταν δικτάτορας. Το ελληνικό κράτος και οι αριστεροδέξιες παραφυάδες του κοιτούσαν απλά τα συμφέροντα των ελληνικών αφεντικών.

Ο ΠΕΡΙΠΛΟΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ '70

Ενώ οι αριστεροί ιδρώναν κουβαλώντας πικέτες με τον Καντάφι, στον κόσμο συνέβαιναν και κάτι σημαντικότερα πραγματάκια. Ο κόσμος της δεκαετίας του '70 ήταν ένας θαυμαστός καινούριος κόσμος. Η Αμερική είχε μόλις αποχωρήσει από τη συμφωνία του Μπρέτον Γουντς, δηλαδή τη συμφωνία που ρύθμιζε τον μεταπολεμικό οικονομικό κόσμο· η Αγγλία είχε καταρρεύσει ως αυτοκρατορία, αφήνοντας πίσω ένα κάρο νεόκοπο κράτη· την ίδια ώρα που ο εμπορικός πόλεμος ξανάρχιζε και που γεννιόντουσαν καινούρια κράτη, εμφανιζόταν ο όρος «παγκοσμιοποίηση».¹⁴ Το Νοέμβριο του 1971 η βρετανική αυτοκρατορία τα μάζεψε και έφυγε ακόμα και από τις τελευταίες της κτήσεις στη Μέση Ανατολή. Τη θέση των Βρετανών είχαν πάρει οι Αμερικάνοι, οι οποίοι ως γνωστόν όταν αυτοαναγορεύονται σε «παράγοντας σταθερότητας» μιας περιοχής, τότε εκείνη η περιοχή θα πρέπει να κάνει λιγάκι το σταυρό της. Από τις αρχές των '70s και μετά, κάθε κράτος έπρεπε να κάνει τα κουμάντα του. Χοντρικά, είχε ανοίξει το κλουβί με τους τρελούς.

Εν τω μεταξύ, η Μέση Ανατολή είχε ήδη αναδυθεί ως η νούμερο ένα πετρελαιοπαραγωγός περιοχή του πλανήτη, σε μια εποχή που ο πλανήτης διψούσε όλο και περισσότερο για πετρέλαιο. Το πετρέλαιο είχε πλέον κερδίσει κατά κράτος τη μάχη απέναντι στον άνθρακα και αποτελούσε πυλώνα της παγκόσμιας οικονομίας. Οι πόλεμοι που ξεσπούσαν στην ευρύτερη περιοχή (που βρισκόταν στην καρδιά του δακτυλίου της ανάσχεσης της ρωσικής εξόδου στη θάλασσα) δεν αφορούσαν λοιπόν μόνο τα κράτη της περιοχής, αλλά δυσχεραίνοντας τη μεταφορά του πετρελαίου επηρέαζαν τον κόσμο ολάκερο. Από το 1967 και τον πόλεμο των Έξι Ημερών ανάμεσα στους Άραβες και το Ισραήλ, η Ευρώπη ανακάλυπτε συνεχώς με όλο και σκληρότερο τρόπο ότι η δυνατότητα εισαγωγής πετρελαίου δεν ήταν κάτι αυτονόητο. Οι διαδρομές που ακολουθούσε το πετρέλαιο από τη Μέση Ανατολή προς την Ευρώπη συχνά συναντούσαν εμπόδια. Η διώρυγα του Σουέζ, που αποτελούσε τη δίοδο από τη Μέση Ανατολή προς την Ευρώπη, δεν ήταν και το πιο ασφαλές μέρος του κόσμου. Το 1973 μάλιστα, με τον νέο αραβο-ισραηλινό πόλεμο εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το λεγόμενο «όπλο του πετρελαίου». Οι πετρελαιοπαραγωγικές αραβικές χώρες επέβαλλαν γενικό εμπάργκο, με σημαντικότερους αποδέκτες τις χώρες που ήταν φιλικά προσκείμενες στο Ισραήλ. Η τιμή του πετρελαίου εκτοξεύτηκε (βλ. sidebar) ενώ κάθε χώρα έκανε τα κουμάντα της προσπαθώντας να αποκτήσει την ταμπέλα της «φιλικής προς τους Άραβες» χώρας.¹⁵

Η ΕΛΛΗΝΟΛΙΒΥΚΗ ΦΙΛΙΑ ΒΓΑΖΕΙ ΝΟΗΜΑ

Τώρα μπορεί κανείς να αναρωτιέται τι σχέση έχουν όλα αυτά με τη Λιβύη και την Ελλάδα. Ε, λοιπόν:

- Η Λιβύη το 1967 ανακάλυψε πετρέλαιο στο υπέδαφός της.
- Το 1969 ο Καντάφι πήρε την εξουσία. Μέχρι τότε το κύριο εξαγωγίμο προϊόν της Λιβύης ήταν τα παλιοσίδερα. Γρήγορα όλη η χώρα άρχισε να κινείται γύρω από το πετρέλαιο.

• Η Λιβύη (το λέμε γιατί ξέρουμε ότι η γεωγραφία δεν είναι το φόρτε όλων) βρίσκεται κάτω από την Κρήτη. Δηλαδή μπορεί κανείς να φτάσει από τη Λιβύη στην Ευρώπη πανεύκολα.

• Το 1970 η Λιβύη, στηριζόμενη σε αυτήν ακριβώς την προνομιακή θέση που της επέτρεπε να στέλνει πετρέλαιο στην Ευρώπη δίχως να εξαρτάται από τη διώρυγα του Σουέζ, ήταν η πρώτη που έσπασε το υπάρχον στάτους κβο ανάμεσα στις πετρελαϊκές εταιρίες και τις χώρες παραγωγής, ξεκινώντας το ξέφρενο ανέβασμα των τιμών.¹⁶

• Το ελληνικό κράτος ήδη από παλιότερα (τουλάχιστον από τη δεκαετία του '50) διέθετε μια πανίσχυρη εμπορική ναυτιλία με μεγάλη εμπειρία στη μεταφορά πετρελαίου. Μάλιστα τα ελληνικά λιμάνια βρίσκονταν σε απόσταση αναπνοής από το πολυπόθητο λιβυκό πετρέλαιο.

Εκεί είναι λοιπόν, που πρέπει να αναζητήσει κανείς τις ρίζες της ελληνολιβυκής φιλίας.

Είναι γι' αυτό που εκτός από τις φιλοφρονήσεις και τις επισκέψεις Καραμανλή και Παπανδρέου, ταξίδεψε στη Λιβύη και ο Παύλος Βαρδινογιάννης για να ανανεώσει την πολιτική «στενής συνεργασίας» και για να ιδρύσει την Ελληνολιβυκή Επιτροπή Συνεργασίας, της οποίας παρέμεινε και επικεφαλής. Γρήγορα η Ελλάδα άρχισε να κλείνει εμπορικές συμφωνίες με τη Λιβύη. Το λιμάνι του Πειραιά μετατράπηκε σε «ενδιάμεσο σταθμό διακίνησης των λιβυκών προϊόντων».¹⁷ Βέβαια, τα λιβυκά προϊόντα ήταν κατά βάση το εξής ένα: το πετρέλαιο.

Το εμπόριο ήταν αμφίδρομο. Από το 1973 ως το 1976 οι Έλληνες κατάφεραν να αυξήσουν τις εξαγωγές τους προς τις αραβικές χώρες κατά 500%. Η Λιβύη από το πουθενά έφτασε στην 6η θέση των ελληνικών εξαγωγών. Μόνο τα τσιμέντα «Ηρακλής» σε Λιβύη και Αλγερία κάλυπταν το ένα πέμπτο των συνολικών ελληνικών εξαγωγών.¹⁸ Φυσικά, το ελληνικό κράτος εξήγαγε στη Λιβύη και όπλα, τόσο αυτά που παρήγαγε η Ελληνική Βιομηχανία Όπλων, όσο και αυτά που οι εφοπλιστές του μετέφεραν λαθραία, καθώς από τον Πειραιά «διακινούνταν κάθε μήνα δεκάδες χιλιάδες παράνομα όπλα».¹⁹

Το χάος της δεκαετίας του '70 και η πετρελαϊκή κρίση έδωσαν την ευκαιρία στα ελληνικά αφεντικά να μεγαλοουργήσουν. Το ελληνικό κράτος, από τη μία κρατιόταν σφιχτά από το δυτικό στρατόπεδο, κι από την άλλη άπλωνε το χέρι του προς τις αραβικές χώρες. Την ίδια στιγμή που το ελληνικό κράτος είχε ξεκινήσει να εντάσσεται σε μια καινούρια εμπορική συμφωνία μεγάλης κλίμακας, την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), ο Παπανδρέου πρότεινε τη δημιουργία «Μεσογειακής Οικονομικής Κοινότητας» για να δημιουργήσει μια ζώνη ελεύθερου εμπορίου για τον ελληνικό καπιταλισμό και για να ενισχύσει «τα διαπραγματευτικά όπλα της χώρας στις διαπραγματεύσεις με την ΕΟΚ».²⁰

Εκ των υστέρων, θα μπορούσε κανείς να πει ότι οι «παραδοσιακά καλές σχέσεις» με τη Λιβύη και με τον υπόλοιπο αραβικό κόσμο, που έχτισε εκείνη την περίοδο το ελληνικό κράτος το ωφέλησαν τρομερά. Όχι μόνο απέκτησε φτηνή και απρόσκοπτη ροή πετρελαίου στη χώρα, αλλά ισχυροποίησε και τη θέση του στην εμπορική ναυτιλία, αναλαμβάνοντας σημαντική μερίδα των μεταφορών πετρελαίου από τις αραβικές χώρες στην Ευρώπη. Από τη μία το υψηλής ποιότητας λιβυκό πετρέλαιο έφτανε στην Ελ-

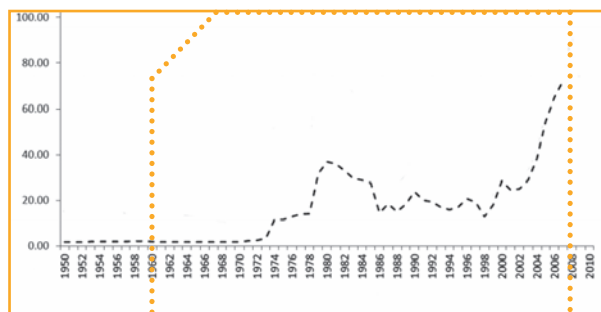

Ο ΚΑΝΤΑΦΙ ΚΑΙ ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ

Επάνω ο Καντάφι με τον Κ. Κλέυρη. Στο κέντρο ο Καντάφι με τον Α. Παπανδρέου. Κάτω ο Καντάφι με τον Γ. Παπανδρέου. 50 χρόνια ελληνικής εξωτερικής πολιτικής· ο Καντάφι παρών. Εντυπωσιακό τόσο για τη σταθερότητα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, όσο και για τον Καντάφι. Δύο χρόνια μετά τη λήψη της τελευταίας φωτογραφίας, τον Καντάφι τον έφαγε η μαρμάγκα. Η ελληνική εξωτερική πολιτική συνεχίζει ακάθεκτη.

Η ΕΔΕ διαδηλώνει με πικέτες που απεικονίζουν τον Καντάφι – το φαινόμενο ήταν συχνό.

Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Το 1970 το πετρέλαιο κόστιζε κάτι λιγότερο από 2 δολάρια το βαρέλι. Το 1980 κόστιζε 35 δολάρια το βαρέλι. Η διαφορά είναι γιγάντια, αν αναλογιστεί κανείς τη σημασία του πετρελαίου. Η Λιβύη πρωτοστάτησε στην άνοδο των τιμών από το 1970 και μετά. Ο κόσμος της δεκαετίας του '70 ήταν πραγματικά ένας θαυμαστός καινούριος κόσμος.

ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ

Η Λιβύη είχε τρεις τρόπους κοστολόγησης του εξαγόμενου πετρελαίου. Χαμηλές τιμές προς τα αραβικά κράτη, ικανοποιητικές προς τις «φιλικές χώρες» και τις επίσημες τιμές του ΟΠΕΚ για τις υπόλοιπες. Οι συμφωνίες που έκλεινε με την Ελλάδα ουσιαστικά κατέτασσαν τη συναλλαγή σε αυτή των «φίλικών κρατών», ενίοτε έφταναν ακόμα και κοντά στις τιμές που υπήρχαν προς τις αραβικές χώρες.²⁵ Με λίγα λόγια, το ελληνικό κράτος αγόραζε φτηνότερο πετρέλαιο από όλες σχεδόν τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Ε, λογικό να κουνάει πικέτες με τον Καντάφι μετά.

λάδα σε τρομερά χαμηλές τιμές και κάλυπτε το ένα τρίτο της ζήτησης.²¹ Από την άλλη, εν μέσω πετρελαϊκής κρίσης και εμπάργκο, και με τις μεταφορές πετρελαίου να έχουν μειωθεί, ο Ωνάσης ναυπηγούσε καινούρια «σούπερ-τάνκερ» χωρητικότητας 260.000 τόνων.²² Στις αρχές της δεκαετίας του '70 οι Έλληνες εφοπλιστές είχαν καταφέρει να ελέγχουν το 15% των παγκόσμιων εμπορικών μεταφορών και το 20% των μεταφορών μεταξύ ΕΟΚ και Μέσης Ανατολής.²³ Όπως καταλαβαίνετε, αυτά τα πράγματα είναι κομματάκι σημαντικότερα από τη γνώμη του Καντάφι για την «άμεση δημοκρατία».

Η εξωτερική πολιτική είναι ένα δύσκολο ζήτημα από μόνο του. Δύσκολο γιατί δεν είναι φτιαγμένο για να το καταλαβαίνουμε εμείς, αλλά για να το καταλαβαίνουν τα κράτη. Και το ζήτημα γίνεται ακόμα δυσκολότερο, όταν έρχεται η αριστερά και το σκεπάζει με μερικούς τόνους ιδεολογίας από πάνω, ώστε ακόμα και στην περίπτωση που είχαμε αρχίσει να πιάνουμε κάτι, να χάσουμε τελείως τη μπάλα. Ο τρόπος με τον οποίο κράτη που διοικούνται από δικτάτορες παρουσιάζονται ως το απαύγασμα της επαναστατικότητας είναι αρκετά εντυπωσιακός.

Σήμερα, 50 χρόνια αργότερα, οι ειδικοί του ελληνικού κράτους έχουν τη δυνατότητα να μιλήσουν πιο ανοιχτά για την εξωτερική τους πολιτική της δεκαετίας του '70. Άλλωστε είναι πεπεισμένοι πως δεν υπάρχει κανείς να δώσει σημασία στα λόγια τους. Όπως αναφέρει η κ. Μπότσιου, καθηγήτρια, ειδική επί του Ψυχρού Πολέμου και σύμβουλος εξωτερικής πολιτικής της Νέας Δημοκρατίας:

«Ο τριτοκοσμικός εθνικισμός του ΠΑΣΟΚ προσαρμοζε αυτό το αίσθημα [της αντίστασης] στο ευνοϊκό περιβάλλον της εποχής. [...] Τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούσαν να διανθίζουν μια κεντρική εξωτερική πολιτική, αλλά όχι να την υποκαταστήσουν.²⁴

Τη δεκαετία του 1970 το ελληνικό κράτος διάνθιζε την εξωτερική του πολιτική και η άκρα αριστερά έβγαине στο δρόμο κρατώντας πικέτες με τη μούρη του Καντάφι. Η ηγεσία της ήξερε πολύ καλά τι έκανε. Η βάση δεν καταλάβαινε Χριστό. Δεν ξέρουμε για σας, αλλά εμείς δεν μπορούμε να σκεφτούμε τίποτα πιο τρομακτικό από αυτή την κολοσσιαία αδυναμία κατανόησης του κόσμου μας.

1. Για τις προηγούμενες προσπάθειές μας να τα βάλουμε με το τέρας, βλ. τα «Ένας είναι ο εχθρός...», *Antifa* #60-61, 02-06/2018.
2. R. Jacquard, *Οι Μυστικοί Φάκελοι της Τρομοκρατίας*, Ροές, 1985, σ. 68-70.
3. M. Eljahmi, "Libya and the U.S.: Qadhafi Unrepentant", *Middle East Quarterly* #13, 01/01/2006.
4. Διεθνές Συνέδριο στη Βεγγάζη 1-3 Οκτώβρη 1979: Το Πρά-

σινο Βιβλίο. Εκδότης δεν αναφέρεται. Το μόνο που αναγράφεται είναι πως «τυπώθηκε κάτω από την επίβλεψη του Λαϊκού Γραφείου της Σοσιαλιστικής Λαϊκής Αραβικής Λιβυκής Τζαμαχίρια στην Αθήνα». Γνωρίζουμε επίσης πως τυπώθηκε από το τυπογραφείο ΛΙΘΟΠΡΕΣΣ ΕΠΕ, όπου τυπωνε όλο το υλικό της η Επαναστατική Διεθνοτική Κίνηση (την οποία συναντήσαμε και στο προηγούμενο τεύχος), και πως το μοίραζαν τα μέλη της.

5. Βλ. π.χ. *Διεθνές Συνέδριο στη Βεγγάζη*, ό.π.
6. Βλ. π.χ. «Η Λιβύη είναι βάση για δράση ενάντια στον ιμπεριαλισμό», *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 04/02/1981.
7. Γ. Μποτσιβάλης, «Η Λιβύη αταλάντευτα στο δρόμο της προόδου», *Ριζοσπάστης*, 01/09/1981.
8. Βλ. *Σοσιαλιστική Αλλαγή*, 26/08/1981. Η υπεύθυνη οργάνωση είναι και πάλι η ΕΔΕ που γνωρίσαμε στο προηγούμενο τεύχος.
9. Μ. Ράπτης, «Μοναδικό στον κόσμο το πείραμα Καντάφι», *Το Βήμα*, 10/03/1977.
10. «Επέστρεψε από τη Λιβύη ο κ. Παπανδρέου», *Το Βήμα*, 26/02/1977.
11. Κ. Πλεύρης, *Γεγονότα 1965-1977*, Ήλεκτρον, 2009. Αναφέρεται στο Δ. Φαρράς, «Τζαμαχίρια αλά Ελληνικά», *Ελευθεροτυπία*, 13/03/2011.
12. Βλ. Ανακοίνωση Γραφείου Τύπου ΠΑΣΟΚ 27/01/1979 και Δελτίο Τύπου Υπουργείου Συντονισμού και Προγραμματισμού, 27/01/1979. Περιλαμβάνονται στο Ε. Εμμανουηλίδης, *Οι Σχέσεις της Ελλάδας με τον Αραβικό και Μουσουλμανικό Κόσμο, 1974-1981*, University Studio Press, 2017, σ. 426.
13. Βλ. π.χ. «Καντάφι, ο Ντε Γκωλ του Αραβικού Κόσμου», *Μακεδονία*, 23/05/1973.
14. Χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά στους *New York Times* το 1974. Βλ. Ν. Μαραντζίδης (επιμ.), *Η Ελλάδα κι ο Ψυχρός Πόλεμος*, Επίκεντρο, 2018, σ. 142.
15. Όλα αυτά που εδώ προσπαθήσαμε να χωρέσουμε σε μια παράγραφο περιγράφονται αναλυτικότερα στο Daniel Yergin, *The Prize*, Free Press, 2009, σσ. 461-615.
16. Daniel Yergin, ό.π., σ. 561.
17. Ε. Εμμανουηλίδης, ό.π., σσ. 434-435, 199.
18. Ε. Εμμανουηλίδης, ό.π., σσ. 54, 264, 147. Τα τσιμέντα αποτελούν σημαντικότερο κλάδο της ελληνικής οικονομίας και εμφανίζονται σε διάφορες φάσεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, ιδιαίτερος προς τις αραβικές χώρες. Ίσως στο μέλλον ασχοληθούμε πιο εκτενώς με το ζήτημα.
19. S. Kaminaris, «Greece and the Middle East», *The Middle East Review of International Affairs*, #3, No. 2, 06/1999 και Ε. Εμμανουηλίδης, ό.π., σ. 132.
20. Ε. Εμμανουηλίδης, ό.π., σσ. 218, 266.
21. Ε. Εμμανουηλίδης, ό.π., σ. 423.
22. Βλ. «Σούπερ-τάνκερ δια τον Νιάρχον» και «Αι αραβικά χώρια θα συνεχίσουν το μπουκόταζ πετρελαίου», *Μακεδονία*, 16/02/1974.
23. «Δέκα Έλληνες εφοπλισταί διαθέτουν συνολικώς υπέρ τα 272 δεξαμενόπλοια», *Μακεδονία*, 30/7/1971 και Ε. Εμμανουηλίδης, ό.π., σ. 243. Στο Ε. Εμμανουηλίδης, ό.π., αναφέρονται άφθονες περιπτώσεις ελλήνων εφοπλιστών που αναλαμβάνουν τη μεταφορά αραβικών πετρελαίων.
24. Κ. Μπότσιου, «Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ, 1974-1985», περιλαμβάνεται στο *Μεταπολίτευση: Η Ελλάδα στο Μεταίχμιο Δύο Αιώνων*, Θεμέλιο, 2015.
25. Ε. Εμμανουηλίδης, ό.π., σ. 423.